

XO'JALIK YURITUVCHI SUB'EKTLARDA EKSPORT-IMPORT OPERATSIYALARI BO'YICHA HISOBLASHUV MUOMALALARI HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY XUQUQIY ASOSLARI

Eshpulatova Z. B

SamISI «Buxgalteriya hisobi» kafedrası stajer-assistenti Misirov A SamISI «Buxgalteriya hisobi» kafedrası dosent v.b

Usmanov Sh.Sh

SamISI BH-222 guruh talabasi

ARTICLE INFO.

Kalitso'zlar: eksport, import, globalashuv, ijtimoiy-iqtisodiy, taraqqiyot, savdo-sotiq, investitsiya, moliyaviy qo'yilma, xizmatlar ko'rsatish, litsenziya, savdo markazi, dastur, patent, bojxona, tarif, iqtisod, tashqi, savdo-sotiq, investitsiya, sub'ekt, bank, tovar-pul vositalari, hisob-kitob, xalqaro, hujjat, shartnoma, sarmoya.

Annotatsiya

Maqolada eksport-import operatsiyalari Xo'jalik yurituvchi sub'ektlarda eksport-import operatsiyalari bo'yicha hisoblashuv muomalalari hisobini tashkil etishning me'yoriy xuquqiy asoslari, muammo yechimlari, mamlakatimizda bugungi kunda eksport-import soxasidagi o'zgarishlar va isloxtlari ochib berilgan va mavzu doirasida xulosa va takliflar berilgan.

<http://www.gospodarkainnowacje.pl/> © 2023 LWAB.

O'zbekiston Respublikasida mustaqillik yillarida amalga oshirilgan tadbirlar natijasida ochiq iqtisodiyotni shakllantirish va tashki iqtisodiy alokalarni erkinlashtirish uchun mustaxkam huquqiy asoslar yaratildi. Jumladan, "Eksport-import munosabatlari to'g'risida"gi, "Chet el investorlar faoliyatining kafolatlari to'g'risidagi", "Erkin iqtisodiy zonalar to'g'risidagi" qonunlar, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmonlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari va boshqa me'yoriy xujjatlar tashki iqtisodiy alokalar hamda eksport-import munosabatlarini tartibga solib turadi, chet el investitsiyalarini jalb qilish va ragbatlantirish tartibini belgilab beradi. Xususan, tashki iqtisodiy alokalarni amalga oshirishning asosiy tamoyillari va tartiblari "Eksport-import munosabatlari to'g'risidagi" Qonunda belgilab berilgan. Xalkaro huquqning umume'tirof etilgan me'yorlariga muvofiq, mulkchilik shakllaridan kat'iy-nazar, tashki iqtisodiy alokalar ishtirokchilarining huquqlari, manfaatlari va mol-mulklari ximoya kilinadi. "Chet el investitsiyalari va chet ellik investorlar faoliyatining kafolatlari to'g'risidagi" qonunda xujalik jamoalari va shirkatlarida, banklar va sug'urta tashkilotlarida xissadorlik asosida ishtirok etish, ya'ni mulklarni aktsiyalar va boshqa qimmatli qog'ozlarni sotib olish, shuningdek, erga (jumladan, ijaraga olingan erga) va tabiiy resurslarga egalik qilish va ulardan foydalanish huquqi ham chet el investitsiyalarini amalga oshirish shakllari bo'lib xizmat qilishi mumkinligi kayd etilgan. Bu qonunning chet ellik sarmoyador huquqlarini kafolatlovchi muxim jixatlaridan yana biri shuki, agar O'zbekiston Respublikasining keyingi qonunlari investitsiya sharoitini yomonlashtirib ko'yadigan bo'lsa, u xolda chet ellik investorlarga nisbatan o'n yilgacha

bo'lgan muddatga investitsiyalar amalga oshirilib turgan paytda amalda bo'lgan qonunlar tatbiq etiladi. Shu bilan birga, qonunda chet el investitsiyalari milliyalashtirish amalga oshirilmaligi kafolatlanadi, shuningdek, ularni majburan sotib olish ham mumkin emas, lekin tabiiy ofatlar, avariya, epidemiyalar, epizootiyalar (xayvonlar ulati) yuz bergan xollar bundan mustasno. Bunday xollarda chet ellik investorlarga tulanadigan kompensatsiyani keltirilgan zararga barobar bo'lishi nazarda tutiladi. Chet ellik sarmoyadorlarning o'z investitsiyalarini ixtiyoriy ravishda sug'urta qilish huquqi investorlarni uz mulklarining ekspropriatsiya kilinishidan, mamlakat ma'murlarining sug'urta tashkiloti bilan investor o'rtasidagi shartnomaviy munosabatlari aralashuvidan, milliy va boshka valyutalar almashtirishni hamda ularni mamlakat tashkariyiga chiqarishni cheklashlardan va boshka xatarlardan muxofaza qilishni ta'minlaydi.

1-jadval Tashqi iqtisodiy faoliyat bo'yicha hisoblashuv muomalalari hisobini tashkil etishning me'yoriy xuquqiy asoslari tizimi¹

1 – POG'ONA
Tashqi iqtisodiy faoliyat bo'yicha hisoblashuv muomalalari hisobini bevosita va bilvosita tashkil etishni tartibga soluvchi qonunlar va qonuniy xujjatlar (O'zbekiston Respublikasi qonunlari, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmonlari, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Maxkamasi qarorlari).
2 – POG'ONA
Tashqi iqtisodiy faoliyat bo'yicha hisoblashuv muomalalari hisobini tashkil etishini bazaviy tamoyillarini umumlashtiruvchi me'yoriy xujjatlar (yo'riqnomalar, nizomlar, buxgalteriya hisobi milliy standartlari va boshqalar).
3 – POG'ONA
Korxonalarda tashqi iqtisodiy faoliyat bo'yicha hisoblashuv muomalalari hisobini yuritish mexanizmi, xususiyatlarini aks ettiruvchi ishlab chiqarish hisobini tashkiliy, texnik va uslubiy jixatlarini mujassamlashtirgan hisob siyosati.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Tovarlar (ishlar, xizmatlar) eksportini rag'batlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmoniga ko'ra, o'tgan yilning 1 noyabridan boshlab, tovarlarning (ishlar, xizmatlarning) barcha turiga eksport bojxona bojlari hamda tovarlar (ishlar, xizmatlar) eksportini litsenziyalash bekor qilindi. Faqat mahsus mahsulot turlarigagina bu qoidadan mustasno qilib qo'yildi. Ushbu Farmonda belgilangan chora-tadbirlar — birinchi navbatda, tashqi savdo faoliyatini yanada erkinlashtirishga, eksport-import operatsiyalarida tarif va notarif boshqarish usullarini tartibga solishga va takomillashtirishga qaratilgan. Farmonda ko'rsatilgan muddatdan boshlab, raqobat-bardoshli mahsulot ishlab chiqarishni kengaytirish maqsadida erkin muomaladagi valyutaga eksport qiladigan korxonalar uchun bir qator qo'shimcha imtiyozlar berish joriy etilgan, masalan:

- bu korxonalariga o'z mahsulotini oldindan pul olmasdan va akkreditiv ochmasdan eksport qilish huquqi beriladi;
- eksport qilinayotgan tovar ulushi mahsulotni sotishning umumiy xajmi 30 yoki undan ko'proq foizini tashkil etsa, u xolda korxonalarining daromad solig'i stavkasi amaldagi stavkaga qaraganda ikki barobar kamaytiriladi;
- korxonalar o'z mahsulotlarini ichki bozor narxlaridan arzon narxlarda eksport qilgan sharoitda ulardan olinadigan soliq baza eksport mahsulotini sotishdan tushgan amaldagi narx bilan hisob-kitob qilinadi. Farmoning muxim xususiyatlaridan yana biri shundan iboratki, unda ko'rsatilgan imtiyozlar faqat eksportga tayyor mahsulot ishlab chiqarishga astoydil intilgan korxonalarni rag'batlantirishga qaratilgan. Keyingi besh yil ichida respublikada eksport-import munosabatlarini rivojlantirish bo'yicha muhim ishlar qilindi, uning me'yoriy-huquqiy bazasi yaratildi, tegishli

¹ G'ulomova F.G'. "Buxgalteriya hisobini mustaqil o'rganish uchun qo'llanma". Toshkent: NORMA, 2009 yil

institutsional uzgarishlar amalga oshirildi, iqtisodiyotimizni tashki dunyoga yanada kengroq ochish va erkinlashtirishga qaratilgan jiddiy qadamlar qo'yildi.

Eksport-import munosabatlarining huquqiy asoslari xakida so'z yuritganda, bu erda albatta xalqaro bitimlar to'g'risida ham biroz to'xtalib o'tish maqsadga muvofiqdir. Chunki, ikkita yoki bir nechta xalqaro munosabatlar qatnashchilarining xar qanday birgalikdagi faoliyati, kelishilgan, huquqiy kuchga ega bo'lgan xujjatlar asosida amalga oshiriladi.

Ikki va o'ndan ortiq davlatlar o'rtasida xalqaro bitimlar tuziladi va ular quyidagi turlarga bo'linadi:

- umumiy tisdagi bitimlar. Ushbu bitim ikki davlat o'rtasida tuzilgan xalqaro bitim bo'lib, uz ichiga munosabatlar asosi, diplomatik munosabatlarni o'rnatish xaqida bitimdir. Unda iqtisodiy munosabatlar aloxida bo'lim sifatida ajratilib ko'rsatiladi.
- Mahsus bitimlar. Bu bitimlar asosan, iqtisodiy masalalar bo'yicha ikki yoki ko'p tomonlama tuziladigan quyidagi bitimlardir:
 - a) Bitimlar va shartnomalar. Bu bitimlar mahsulotlar va xizmatlar eksport-importining umumiy shartlari va tartibini aniqlovchi xujjatlardir. Ular qatorida aloxida ahamiyatga ega mahsulotlar va xizmatlarga taalluqli mahsus bitimlar ajratiladi. Masalan, o'simlik va xayvonot dunyosiniig yo'qolib borayotgan turlarining xalqaro savdosi bo'yicha Konventsiya, shuningdek, ishlab chiqaruvchi va iste'molchilar manfaatlarini ko'zlagan xolda keskin narx tebranishining oldini olish yoki yumshatish maqsadida xom-ashyo resurslari savdosida qo'llaniladigan ko'p tomonlama shartnomalar.

Bu bitimlar kontrogentlar yoki xorijiy sheriklar o'rtasida xalqaro tijorat shartnomalari shartnoma tuzish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

- b) bojxona bitimlari;
- c) soliq bitimlari. Masalan, ikki marta soliq olishning oldini olish maqsadida. Xalqaro munosabat qatnashchilarining soliq solish umumiy qoidalari, sharoitlari va tartibi to'g'risidagi soliq bitimlari;
- d) investitsiyalarni himoyalash xaqidagi davlatlararo bitimlar, ya'ni iqtisodiy munosabat o'rnatilayotgan ikki mamlakat o'rtasida tuziladigan kapital qo'yilmalarning o'zaro kafolati va rag'batlantirish xaqidagi shartnomalardir.

O'zbekiston Respublikasi tabiati rang-barang bo'lib, agrar soxani rivojlantirish uchun shart-sharoitlar mavjuddir. Bunga jahon bozorlarida talab yuqori va bahosi qimmat bo'lgan qishloq xo'jaligi va chorvachilik mahsulotlari etishtirilishi kiradi. Bular paxta tolasi, qorako'l teri va boshqa mahsulotlar hisoblanadi. Asosan, O'zbekistonning eksportida paxta tolasi, qorako'l teri, mashinalar, kabel mahsulotlari va boshqalar etakchi o'rinda turadi.

Respublikamizga keltirilayotgan import mahsulotlari esa, ko'proq texnika va xalq xo'jaligi ustuvor soxalarining rivoji uchun xizmat qilishi kerak.

Respublikaning jahon xo'jaligi tizimiga shaxdam qadamlar bilan kirib borishi uchun, xorijiy davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan iqtisodiy aloqalarining o'rnatilishi tashqi faoliyatni boshqaruv tizimini tubdan o'zgartirishni talab qiladi. Ushbu ko'rinish respublika tashqi siyosati oldiga qo'yilgan ikki muxim xolat bilan bog'liq:

Birinchidan, O'zbekiston mustaqillikka erishgach, tashqi iqtisodiy munosabatlar uchun uzining mustaqil siyosatini ishlab chiqishi va uni amalga oshirishi uchun javobgar bo'lgan mahsus tashkilotlar tuzish taqozo etildi.

Ikkinchidan, Respublikada milliy iqtisodiyotni tubdan o'zgartirib, qaytadan ishlab chiqish, ya'ni qayta qurish jarayoni tufayli eksport-import munosabatlari ishtirokchilari kengaydi, ularga turli soxada tashqi iqtisodiy bitimlarni tuzishda kengroq huquqlar berildi. Ushbu soxadagi shartnomalarni, bitimlarni faqat

davlat idoralari emas, balki mulkchilikning boshka shakllariga asoslangan turli birlashmalar, korxonatashkilotlarga ham tuzish imkoniyati berildi.

Ushbu omillarni hisobga olgan xolda respublikada eksport-import munosabatlari va eksport-import munosabatlarini boshqarish tizimi shakllanmoqda hamda uning tarkibiy qismiga kirgan tashkilotlar faoliyati takomillashtirilmoqda.

Eksport-import munosabatlariga kadrlar tayyorlash soxasida ham, bir qancha murakkab vazifalar quyilgan edi. Bu vazifalarga quyidagilarni kiritish mumkin:

- respublikamizda faoliyat yuritayotgan institut va universitetlarning tashqi iqtisodiy munosabatlari, xalqaro marketing va menejment bo'limlarida qo'shimcha o'quv-konsalting markazlarini tashkil etish;
- universitet va unstitutlarning o'qituvchi kadrlarini tayyorlash va malakasini oshirish;
- iqtisodiyotning turli soxalarida faoliyat ko'rsatyotgan rahbar xodimlar va mutaxassislarni tashqi iqtisodiy tarkibda ish olib borishlarini ta'minlash, malakasini oshirish;
- chet el universitetlarida va kompaniyalarida o'qish va amaliyotga borishni tashkil etish va xokazolar.

O'zbekistonda ta'lim soxasida ham juda katta o'zgarishlar ro'y berdi. Respublikaning "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni qabul qilindi va o'tgan davr mobaynida 300 ta yangi turdagi ta'lim muassasalari ochildi. Respublikada bozor munosabatlarini rivojlantirish, xo'jalik yuritishning ilg'or usullari va ishlab chiqarishni ilmiy-texnikaviy rivojlantirish, eksport-import munosabatlari bilan bog'lik bilim soxalari bo'yicha mutaxassislar tayyorlash kengaymokda.

Bevosita xo'jalik yurituvchi sub'ektlarda tashqi iqtisodiy faoliyatdan olinadigan foyda va undan to'lanadigan soliq hisobini tashkil etishning me'yoriy xuquqiy asoslari negizini 2016 yil 13 aprelda qabul qilingan 404-sonli O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya hisobi to'g'risida" gi qonuni tashkil etadi.

"Buxgalteriya hisobi to'g'risida" gi qonun talablari bo'yicha hisob ob'ektlaridan biri bo'lgan tashqi iqtisodiy faoliyat bo'yicha hisoblashuv muomalalari hisobini tashkil etish uchun tegishli Buxgalteriya hisobi milliy standartlari qabul qilingan. Jumladan 22 sonli "Chet el valyutasida ifodalangan aktivlar va majburiyatlarni xisobi" Buxgalteriya xisobi milliy standartida chet el valyutasidagi operatsiyalarni buxgalteriya hisobida aks ettirish, import qilingan tovar moddiy qiymatliklarni xarid qiymatini shakllantirish, kurs farqlari hisobi, mamlakatdan tashqarida faliyat yuritish uchun ishlatiladigan aktivlar va majburiyatlar hisobi keltirilgan. Shuningdek chet el valyutasida ayrim operatsiyalarni amalga oshirish sanalari ro'yxati keltirilgan.

Eksport-import munosabatlarining yangi strategiyasi iqtisodiyotning tarkibiy qismidagi inqirozni engib o'tish, iqtisodiy taraqqiyot va xalqaro mexnat taqsimotida, jahon savdosida yuqori sifatli mahsulotlar bilan ishtirok etish hamda eksport-import munosabatlarini takomillashtirish asosiy vazifalardandir. Buning uchun:

Birinchidan, eksport saloxiyatini tiklash, rivojlantirish va eksport tarkibini yaxshilash. Buning uchun, qisqa fursat ichida eksportga muljallangan mahsulotlar ishlab chiqarishni kuchaytirish, bu erda nafakat xom-ashyomiz va tabiiy resurslarimiz hisobiga balki, ilmiy-texnikaviy bilimlarimiz, arzon ishchi kuchi hisobiga, ishlab chiqarishning ustuvor soxalarini rivojlantirish hisobiga erishish kerak.

Ikkinchidan esa, importni ratsionallashtirish muxim vazifalardan biri bulib, bu erda import siyosati nafaqat aholining turmush tarzi va manfaatlarini ko'zlab, balki iqtisodiyotni yangilash va raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi. Mashinasozlik importida imkon boricha tayyor mashinalar, transport vositalari va texnologik asbob-uskunalari ko'proq foydali qazilmalar qazish ishlari uchun va qayta ishlovchi soxalar uchun sotib olinishi kerak. Importning samarasini oshirilishida

yana, O'zbekiston iqtisodiyoti uchun zarur bo'lgan mahsulotlar o'rnini bosuvchi va kam xarajatlar sarflanadigan (ya'ni, bu erda albatta sotib olish va olib kelish uchun ketgan xarajatlar e'tiborga olinib) mahsulotlar ishlab chiqarishni tashkil etish ham asosiy yo'nalishlardandir.

Uchinchidan, respublikada ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning jahon bozorlarida raqobatbardoshligini oshirishdir. Eksport potentsialini kengaytirishda va jahon xo'jaligiga kirishning integratsiya jarayonida, O'zbekistonda ishlab chiqarilgan mahsulotlar iloji boricha sifatli va kam xarajat qilingan, jahon bozori shartlari va talablarini qoniqtiradigan darajada bo'lishi shart. Buning uchun esa, asta-sekinlik bilan ichki va jahon ishlab chiqarish andozalari va mahsulotlar sifatini bir-biriga yaqinlashtirish kerak.

Turtinchidan, texnologiyani yangilash va kengaytirilgan ishlab chiqarish salohiyatini tashkil qilishga chet el investitsiyalarini jalb qilish. Chet el kreditlari uzoq muddatli va katta masshtabli investitsiyalarni ta'minlashning yagona manbasi ekanligi ma'lumdir. Bu masalada aniq bir maqsad sari intilish kerakligini ta'kidlab o'tish lozim.

Respublikada chet el sarmoyalarini siyosiy va iqtisodiy riskdan sug'urta qiluvchi institutlar yaxshi ishlamasa, chet el investitsiyasining respublikamizga kirib kelishi qiyinlashadi. Shuning uchun, respublikamizda chet el investitsiyasi uchun qulay shart-sharoitlar, aniq maqsad sari yo'naltirilgan vazifalar yo'lga qo'yilishi zarur.

Beshinchidan, O'zbekiston Respublikasining iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash. Eksport-import munosabatlari soxasi shartlari tashkil etilishida iqtisodiy xavfsizlik asosiy rollardan birini o'ynaydi. Milliy xavfsizlikni ta'minlashda tartibga solishning asosiy 3 xil ko'rinishi mavjud:

1. Valyuta nazorati.
2. Eksport va import nazorati.
3. Xom-ashyoning strategik turlari olib chiqilishini tartibga solish.

Ushbu soxalarning o'ziga xos shakllari va tartibga solish uslublari mavjud. Albatta, yuqorida keltirilgan fikr-muloxazalarga, tahliliy qarashlarga hamda nazariy xulosalarga ustuvor yo'nalish sifatida e'tibor berish, shak-shubxasiz eksport-import munosabatlarini rivojlantirish uchun xizmat qiladi

Adabiyotlar r o'yxati

1. PQ-4611-son «Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. 2020 yil 24 fevral;
2. O'zbekiston Respublikasi "Buxgalteriya hisobi to'g'risida" gi Qonuni, Yangi taxriri. 2016 yil 13 aprel;
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 07.05.2020 yildagi PQ-4707-son « Eksport faoliyatini yanada qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida»;
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 24.08.2022 y. PF-198-son «Mulq huquqining daxlsizligini ishonchli himoya qilish, mulkiy munosabatlarga asossiz aralashuvga yo'l qo'ymaslik, xususiy mulkning kapitallashuv darajasini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Farmoni;
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 30.01.2020 yildagi 46-son «"O'ZBEKINVEST" eksport-import milliy sug'urta kompaniyasining faoliyatini yanada takomillashirish chora-tadbirlari to'g'risida»;
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son 2022 — 2026-yillarda mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida»;
7. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy

- Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq /Sh.M. Mirziyoev.–Toshkent: O'zbekiston, 2017. - 56 b;
8. 1.15. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 yil 7 dekabr /Sh.M.Mirziyoev. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2017. – 48 b;
 9. Baratovna E. Z. Other comprehensive income, accounting structure and their improvement //Thematics Journal of Economics. – 2021. – T. 7. – №. 2.
 10. Baratovna E. Z. CONCEPT AND CONTENT OF OTHER COMPREHENSIVE INCOME, ACCOUNTING PRINCIPLES AND WAYS TO IMPROVE //Eurasian Journal of Academic Research. – 2021. – T. 1. – №. 6. – С. 84-89.
 11. Baratovna E. Z. The First Application of International Financial Reporting Standards //Kresna Social Science and Humanities Research. – 2022. – T. 4. – С. 52-54.
 12. Ветошкина Е. Ю., Эшпулатова З. Б. УЧЕТ ДОГОВОРОВ С ОБРАТНОЙ ПОКУПКОЙ //Учет, анализ и аудит: их возможности и направления эволюции. – 2022. – С. 13-19.
 13. Эшпулатова Зайнаб Баратовна 15-СОН МҲҲСНИНГ ТЎРТИНЧИ ҚАДАМ МОДЕЛИ АСОСИДА ТУШУМНИ ТАН ОЛИШНИНГ УСЛУБИЙ ТАРТИБИ // JMBM. 2022. №8.
 14. Baratovna E. Z. THE FIRST APPLICATION OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN //Journal of marketing, business and management. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 109-111.
 15. Eshpulatova Zaynab (2021) “ACCOUNTING FOR RECOGNITION OF ENTERPRISES INCOME (ACCOUNTS) IN ACCOUNTING WITH INTERNATIONAL STANDARDS AND “FINANCIAL REPORTING CONCEPTUAL FUNDAMENTALS ”, Euro-Asia Conferences, 3(1), pp. 137–139.
 16. ЭШПЎЛАТОВА З. Б. RECOGNITION OF INCOME: ALLOCATE THE TRANSACTION PRICE TO THE PERFORMANCE OBLIGATIONS IN THE CONTRACT //Экономика и финансы (Узбекистан). – 2021. – №. 3. – С. 16-22.
 17. Эшпўлатова Зайнаб Баратовна ДАРОМАДНИ ТАН ОЛИШ: ОПЕРАЦИЯ НАРХИНИ БАЖАРИЛИШЛАРГА ОИД МАЖБУРИЯТЛАРГА ТАҚСИМЛАШ // Экономика и финансы (Узбекистан). 2021. №3 (139).
 18. Eshpulatova, Z., 2021. ACCOUNTING OF REVENUE FROM CONTRACTS WITH CUSTOMERS ACCORDANCE WITH INTERNATIONAL STANDARDS. International Finance and Accounting, 2021(2), p.25.
 19. Eshpulatova Z. THE DIGITAL ECONOMY RELIES ON THE INTERNATIONAL STANDARDS OF THE FINANCIAL REPORT ON THE INCOME STATEMENT //DEVELOPMENT ISSUES OF INNOVATIVE ECONOMY IN THE AGRICULTURAL SECTOR. – 2021. – С. 120.
 20. Eshpulatova, Z., 2020. DETERMINATION OF INCOME AND PROFIT AS AN ELEMENT OF FINANCIAL STATEMENTS. International Finance and Accounting, 2020(1), p.20.

Internet saytlari

21. <http://www.gov.uz>. (O'zbekiston Respublikasi hukumat portali)
22. <http://www.mf.uz>(O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi).
23. <http://www.ziynet.uz> (Axborot ta'lim tarmog'i)
24. <http://www.lex.uz> (O'z. Resp. qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi).